

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-72>

РОЛЬ НЕТАРИФНИХ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ

XXI століття стало свідком глибокої трансформації світової економіки. Хоча торгівля матеріальними товарами залишається вирішальною, саме стрімке зростання торгівлі послугами, на яку зараз припадає понад 70% світового ВВП, змінює міжнародну торгівлю і переосмислює конкурентний ландшафт. Розвиток цифрових технологій та зростаюча взаємозалежність бізнесу в усьому світі вивели торгівлю послугами на передній план міжнародної торгівлі, що вимагає нового розуміння правил, які нею керують

Від алгоритмів, які персоналізують наш онлайн-досвід, до складних мереж, які сприяють транскордонним фінансовим операціям, послуги стали невидимим двигуном, що рухає сучасну економіку. Їхнє зростаюче домінування в міжнародній торгівлі створює як безпрецедентні можливості, так і унікальні регуляторні виклики. Послуги – це нематеріальні ресурси, що формують наш світ, від програмного забезпечення, яке управляє нашими лікарнями, до правових рамок, що регулюють міжнародні угоди. Оскільки ці нематеріальні ресурси стають дедалі важливішими у світовій торгівлі, розуміння того, як вони регулюються, є більш важливим, ніж будь-коли.

НТМ – це заходи державної політики, відмінні від звичайних митних тарифів, які потенційно можуть мати економічний вплив на міжнародну торгівлю товарами та послугами, змінюючи обсяги торгівлі, ціни або інші ринкові умови.

На відміну від тарифів, які є чіткими, прозорими і відносно легко розраховуються за одиницю товару чи обсяг послуги, нетарифні бар'єри є складними, непрозорими і їх дуже важко обчислити. Їх вимірювання є більш складним, ніж будь-якого іншого інструменту торговельної політики з огляду на їх різноманітність та складність оцінки їх обмежувального характеру.

Щоб зрозуміти роль нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі послугами, розглянемо їх запровадження у деяких країнах.

Світова торгівля у першій половині 2023 року продемонструвала неоднозначну динаміку. Згідно з даними ОЕСР, загальний обсяг торгівлі товарами та послугами майже не змінився порівняно з аналогічним

періодом минулого року, збільшившись лише на 0,1% [4]. Цікаво, що зростання у сфері послуг компенсувало спад в торгівлі товарами.

СОТ зазначає, що у другому кварталі 2023 року світова торгівля послугами зросла на 7% у річному вимірі [6]. Хоча це позитивна тенденція, варто зауважити, що темпи зростання уповільнилися порівняно з другим кварталом 2022 року, коли вони сягали 19%. Експерти відзначають, що рушійною силою розвитку сфери послуг стали туристичні, комерційні та супутні товарам послуги.

Нещодавній Індекс обмежень у торгівлі послугами, розроблений ОЕСР, свідчить про те, що доступ до ринків послуг у багатьох країнах та секторах все ще ускладнений [1]. На це впливають глобальні економічні та геополітичні проблеми. Ситуація погіршилася у 2023 році через впровадження нової політики, яка ускладнює надання послуг за допомогою комерційної присутності та іноземних інвестицій. Деякі країни запровадили або посилили механізми контролю за іноземними інвестиціями, особливо в таких секторах, як комп'ютерні послуги, телекомунікації, мовлення, транспорт та банківська справа.

Так, посилення регулювання транскордонних потоків даних, як-от вимога локалізації даних у Китаї (запровадження нових правил щодо локалізації даних, які вимагають від компаній зберігати певні типи даних на серверах, розташованих у Китаї), створює бар'єри для міжнародних компаній, які надають хмарні послуги або обробляють дані китайських користувачів. Обмеження на діяльність іноземних платформ електронної комерції, наприклад, в Індії (встановлення обмеження на іноземні інвестиції в сектор електронної комерції, вимагаючи від іноземних компаній співпрацювати з місцевими партнерами або створювати спільні підприємства), створюють додаткові перешкоди для постачальників послуг, особливо в секторі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

У деяких секторах, таких як транспортні та телекомунікаційні послуги, були виявлені інші більш цілеспрямовані заходи з посилення регулювання, наприклад, у Європейському Союзі (Регламент (ЄС) 2020/436 продовжив дію існуючого блокового виключення для консорціумів лінійних перевезень від конкурентного права до квітня 2024 року) [2] та Сполучених Штатах (Закон про модернізацію перевірки ризиків іноземних інвестицій від 2018 року розширює юрисдикцію Комітету з іноземних інвестицій у Сполучених Штатах (CFIUS) і вносить зміни до процедур CFIUS, включаючи нову процедуру декларування – тим самим надавши більше повноважень для контролю за іноземними інвестиціями, включаючи можливість блокування або скасування транзакцій) [3].

У 2023 році спостерігалось певне зниження регуляторної активності у сфері торгівлі послугами порівняно з попереднім роком. Кількість політичних реформ, спрямованих на регулювання цієї сфери,

зменшилася, що може свідчити про уповільнення темпів лібералізації [6]. Проте, аналіз змін у відповідних індексах вказує на деякий прогрес у напрямку створення більш сприятливих умов для торгівлі послугами.

У 2023 році політика лібералізації торгівлі послугами включала різноманітні заходи, спрямовані на зменшення бар'єрів та розширення доступу до ринків. Одним з ключових напрямків було скасування обмежень на поїздки, запроваджених під час пандемії COVID-19, що сприяло відновленню міжнародного туризму та ділових поїздок.

Лібералізація також торкнулася різних секторів послуг. Наприклад, у фінансовому секторі було полегшено умови для іноземних інвесторів, як от запровадження пакету реформ у частині спрощення процедури придбання акцій місцевих банків у Мексиці. У сфері професійних послуг спрощено доступ до ринку для іноземних юристів в Австралії. У цифровому секторі внесені зміни до правил захисту даних у Японії та прийнято новий Закон про захист цифрових персональних даних в Сінгапурі.

Крім того, деякі країни, такі як Франція, Південна Корея та Італія, зменшили участь держави у ключових підприємствах, що сприяло розвитку конкуренції та залученню приватних інвестицій.

НТМ регулювання зовнішньої торгівлі послугами відіграють важливу роль у сучасній світовій економіці. Вони дозволяють країнам захищати свої національні інтереси, стимулювати розвиток власних секторів послуг та забезпечувати захист споживачів.

Однак, необхідно знаходити баланс між застосуванням нетарифних заходів та забезпеченням відкритості ринків послуг. Надмірне використання нетарифних бар'єрів може стримувати розвиток міжнародної торгівлі, посилювати протекціонізм, обмеження конкуренції, зростання цін та зниження якості послуг.

Для України, яка прагне інтегруватися у світову економіку, важливо розробляти ефективну політику у сфері регулювання зовнішньої торгівлі послугами. Це передбачає використання нетарифних методів з урахуванням міжнародного досвіду та кращих практик, а також активну участь у міжнародних переговорах та укладанні угод про вільну торгівлю.

Література:

1. Benz, S. and A. Jaax (2020) The costs of regulatory barriers to trade in services: New estimates of ad valorem tariff equivalents. OECD Trade.
2. Commission Regulation (EU) 2020/436 of 24 March 2020 amending Regulation (EC) № 906/2009. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/436/oj>.
3. Farhad Jalinous, Orion Berg (2024) Foreign direct investment reviews 2024: A global perspective. Available at: <https://www.whitecase.com/insight-our-thinking/foreign-direct-investment-reviews-2024-united>

